

Risker med mobiltelefoner – blockerande mekanismer?

Läkartidningen 26–27/00 innehåller under Medicinsk kommentar en granskning av forskningsläget beträffande mobiltelefoner och hälsa skriven av Anders Ahlbom och Maria Feychting, miljömedicinare på Karolinska institutet: »Hur farlig är mobiltelefonen?».

Termiska effekter är de enda vetenskapligt erkända i dag. Artikeln ser frågan ur ett folkhälsoperspektiv, med referenser som behandlar förändringar i mortalitet och förekomst av hjärntumörer. Några referenser som handlar om

avgränsningen mellan sjukt och friskt.»

Mitt svar är att min uppgift som läkare i allmänhet och psykiater i synnerhet inte var att stämpla mina patienter som sjuka eller friska utan att i dialoger med dem själva och deras föräldrar kartlägga deras verkligheters mångfald av påfrestningar och olika orsaker till minskad motståndskraft. Detta gav utvägar ur deras katastrofsituation och kunde minska både patienternas och deras anhörigas lidande.

I journalerna registrerade jag också ända från början på 50-talet alla O-or som var uttryck för »det friska», vilket utom att det hade terapeutisk betydelse också var avgörande för att journalerna utan vidare bearbetning kunde användas som statistiskt forskningsunderlag.

Brita Mannerheim
tonårpsykiater, f d överläkare
brita.mannerheim@swipnet.se

Referenser

- Kutchins H, Kirk. SA. Making Us Crazy. London: Constable, 1999.
Mannerheim B. Som man ropar på tonåringen får man svar eller Tonåringar i sjukvård och socialvård. Stockholm: Carlsson Bokförlag, 1994.
Mannerheim B. Fara å färde när politiker styr och medlen tilldelas »lojala» forskare. Läkartidningen 1998; 95: 4573.
Mannerheim B. Deprimerade ungdomar säger nej till professionell hjälp. Läkartidningen 1999; 96: 2334.
Mannerheim B. STAR – en metodik för terapeutisk anamnestic rapportering. 2000; 97:1170.
Nordenfelt L. Experter vill sjukförklara stora delar av vardagslivet. Sv D 27/4 2000.

möjliga kognitiva effekter finns också, men i stort sett betecknas forskningen på området som begränsad. Slutsatsen blir att det »inte finns vetenskaplig grund för att rekommendera ytterligare restriktioner», och det avgörande är då att det saknas tillräckligt stöd för existensen av icke-termiska effekter.

»Det som väcker oro är möjligheten att de aktuella elektromagnetiska fälten skulle kunna verka genom någon annan ännu okänd mekanism, och att mer eller mindre långvarig lågdosexponering skulle kunna öka risken för t ex hjärntumör.»

Inlindad kritik

Den nyligen så omskrivna engelska expertrapporten får inlindad kritik för att man inte haft tillräckligt med is i magen, utan tagit till försiktighetsprincipen när det gäller barns telefonerande, trots att det endast är de termiska effekterna som får bedömas som existerande.

Artikeln är elegant skriven och håller sig strikt till det perspektiv som epidemiologer kan anlägga. Vad som fullständigt saknas är en antydan om den långa raden av spontana fallbeskrivningar från hela världen som visar att »okända mekanismer» måste finnas, även om de inte klart har kunnat knytas till just tumörer och andra dödliga sjukdomar.

Men det är inte epidemiologins uppgift att syssla med »kanarieåglarna», som tidigt och osystematiskt vittnar om att särskilt känsliga individer kan reagera på sätt som vetenskapen ännu inte förstår. Det finns inte epidemiologiska metoder för sådant, det är kort och gott inte epidemiologins bord.

Mentalt blockerande

I den medicinska kulturen spelar uppfattningar om mekanismer en märklig roll. När mekanismerna bakom ett nytt fenomen är okända reagerar etablissemanget med ängslig skepsis, som emellanåt kan bli så mentalt blockerande att man inte ser vad som faktiskt hänt.

Paradexemplet är naturligtvis den framgång Semmelweis för 150 år sedan hade med förbättrad hygien som profylax vid barnsängsfeber. Hans kolleger

kunde inte finna någon acceptabel förklaring och vägrade att imponeras av den slående nedgången i mortalitet. Frågan var för tidigt väckt, som det heter, och otaliga kvinnor fick dö i onödan innan vetenskapens kvarnar malt färdigt.

Vad har vi lärt av den tragiska historien? Fortfarande är medicinens värdighet och gränsdragningen mot hysteri och »vidskepelse» mycket starkt förknippad med frågan om mekanismerna. Vår beklagliga okunnighet om många viktiga sjukdomars orsaker erkänns däremot utan större prestigekrumbukter.

Per Dalén
docent, Viken

Fullständig adress

Även när manus lämnas via e-post behöver redaktionen fullständig uppgift om postadress. Ange likaså alltid titel, tjänsteställe och verksamhetsort.

Komplett manus kortar vägen till publicering.

red